

Biuletyn Polonistyczny

02.04.2018

Poloniści z Ołomuńca dla nauki i kultury

Polonistyka w Ołomuńcu obchodziła w ubiegłym roku swoje siedemdziesięciolecie. Zespół polonistów, kierowany przez doc. PhDr. Ivanę Dobrotovą, choć niewielki, jest bardzo oddany swojej pracy i może się poszczycić wieloma sukcesami.

W samym sercu Moraw, w przepięknym, zabytkowym Ołomuńcu, słynącym z drugiej co do wielkości starówki w Czechach, na Uniwersytecie Palackiego w budynku przy ul. Vodární 6, mieści się przytulna siedziba polonistyki. Pracuje tam niewielki zespół, kierowany przez doc. PhDr. Ivanę Dobrotovą. Prócz niej pracownikami ołomunieckiej polonistyki są dwaj dalsi etatowi pracownicy: dr Michał Hanczakowski i Mgr. Jan Jeništa, Ph.D., a także lektorka języka polskiego mgr Kamila Przybylska. Z sekcją polonistyki wciąż współpracuje wieloletnia jej kierowniczka prof. Marie Sobotková, która niedawno przeszła na emeryturę.

Polonistyka w Ołomuńcu obchodziła w ubiegłym roku swoje siedemdziesięciolecie. Sam Uniwersytet Palackiego jest drugą najstarszą uczelnią wyższą w Czechach po Uniwersytecie Karola w Pradze – został założony w 1573 roku. Pierwsze zajęcia z języka polskiego odbyły się we wrześniu 1947 roku w ramach seminarium filologii słowiańskiej. Rok później powstał międzynarodowy Instytut Filologii Słowiańskiej, stawiający sobie za cel m.in. przygotowanie nauczycieli do pracy w szkołach z polskim językiem wykładowym na Zaolziu. W 1950 roku jego rolę przejęła Katedra Sławistyki, utworzona w wyniku reformy systemu szkolnictwa.

Lata 60. były okresem dużej aktywności czeskich polonistów w Ołomuńcu. Ustabilizował się plan zajęć. Aż do 1971 roku (z przerwami) zajęcia prowadziła tu Profesor Krystyna Kardyni-Pelikánová. W 1966 roku natomiast w oparciu o umowę międzynarodową powstał zagraniczny lektorat języka polskiego.

Całkowicie odmienne były lata 70. Doszło wówczas do prób wygaszania polonistyki w Ołomuńcu, łączenia jej z językiem rosyjskim lub niemieckim, do likwidacji studium nauczycielskiego polonistyki. W 1972 roku Katedra Sławistyki została włączona do Katedry Języka i Literatury Czeskiej i przemianowana na Katedrę Bohemistyki i Sławistyki. Katedra Sławistyki zostanie przywrócona dopiero w 1995 roku.

Szczególne znaczenie miał rok 1982, kiedy to członkinią Katedry została Marie Sobotková, która zaczęła uczyć historii literatury polskiej oraz prowadzić seminaria

z literatury staroczeskiej. W 1994 roku zostanie ona kierowniczką nowopowstałej sekcji polonistyki, a w 2012 roku przekaże kierowanie sekcją Ivanie Dobrotovej, przyjętej do Katedry w 1991 roku.

Rok 2003 był szczególnie owocny dla sekcji polonistycznej Katedry Sławistyki. Wprowadzono wówczas dwustopniowy system studiów polonistycznych, ze studiami licencjackimi i magisterskimi. Utworzono doktorskie studium „Filologia słowiańska w ujęciu porównawczym”, obejmujące dwie specjalizacje: sławistyczne językoznawstwo porównawcze i sławistyczne literaturoznawstwo porównawcze. W ramach grantu rozwojowego kierowanego przez Marie Sobotkovą powstała wielofunkcyjna pracownia multimedialna. Nowym lektorem języka polskiego został, pracujący tu do dziś, Michał Hanczakowski, który od 2008 roku uczyć też będzie w Katedrze Sławistyki historii literatury polskiej.

Kolejny rok (2004) zapoczątkował udział ołomunieckiej polonistyki w serii unijnych projektów. Uniwersytet Palackiego znalazł się w gronie sześciu uczelni biorących udział w **projekcie „Slavic Network”**, którego efekty prezentuje strona internetowa <http://www.slavic-net.org/>, ukazująca równoległe porównywalne moduły (dialogi, teksty), przedstawiające językową i kulturową specyfikę krajów uczestniczących w projekcie.

Dumą tutejszej polonistyki są **projekty transgraniczne**, realizowane w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej RCz-RP, o których Pani Profesor Ivana Dobrotová opowiedziała redaktor naczelnej „Biuletynu Polonistycznego”, Marioli Wilczak, podczas organizowanej w Ołomuńcu międzynarodowej konferencji „Polonistyka 2017. Cele i metody”:

- Pierwszy projekt transgraniczny został zrealizowany w latach 2008-2010 pod nazwą **Czesko-polskie partnerstwo kulturowo-dydaktyczne**. Prowadziła go Pani Profesor Sobotková. Realizowany był we współpracy z Uniwersytetem Opolskim i Profesorem Joanną Czaplińską. Projekt był ukierunkowany na promocję kultury polskiej w Czechach oraz kultury czeskiej w Polsce. Szczególny nacisk położono na zagadnienia związane z filmem. Tłumaczono napisy do filmów polskich i czeskich, opracowywano biografie reżyserów. Powstała również publikacja o historii kontaktów tych dwóch miast (*OLOMOUC – OPOLE. Dvě univerzitní města / OŁOMUNIEC – OPOLE. Dwa miasta uniwersyteckie*).

W ramach projektu powstało również Polskie Centrum Kultury i Edukacji, którego siedzibą jest sekcja polonistyki. Kontynuacją działań Centrum była organizacja Dni Kultury Polskiej w Ołomuńcu, połączonych z Festiwałem Filmów Polskich organizowanym przez Klub Przyjaciół Kina Polskiego. Akcje te będą się odbyły w latach: 2011, 2013, 2015, 2017. W ramach projektu otwarto również Czeskie Centrum Kultury i Edukacji w Opolu (z siedzibą w Collegium Maius przy pl. Kopernika 11), a kontynuacją jego działań była organizacja Dni Kultury Czeskiej w Opolu, połączonych z Festiwałem Filmów Czeskich w latach: 2012, 2014, 2016. Kolejną ich odsłonę zaplanowano na 2018 rok. Centra te zorganizowały również pięć konferencji międzynarodowych. W Ołomuńcu odbyły się cztery: „Spory o

Polskę i ich odzwierciedlenie w literaturze” (listopad 2008), „Festiwal polskiej i czeskiej aforystyki” (marzec 2009), „K.H. Mácha” (kwiecień 2010) oraz konferencja podsumowująca projekt (wrzesień 2010). W Opolu odbyła się piąta konferencja: „Spór o sens czeskiej historii” (luty 2009). Więcej informacji dostępnych jest na stronie projektu: <http://czpl.polonistika.upol.cz/pl/projekt.html>.

– Pani Profesor Sobotkova przetarła nam ścieżkę do realizacji kolejnych czterech projektów transgranicznych, którymi kierowałam ja – opowiada dalej Profesor Ivana Dobrotová. – Dzięki Pani Profesor Sobotkovej było mi o tyle łatwiej, że wiedziałam już, jak to robić. Projekt **Czesko-Polskie Centrum Leksykograficzne** [<http://lexikografie.polonistika.upol.cz/>], realizowany był w latach 2012-2014 we współpracy z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Raciborzu. Pracował tam w tym czasie Pan Profesor Mieczysław Balowski, z którym znaleźliśmy się z Opola i z Poznania. Mieliśmy więc zaufanie do tego ośrodka i wiedzieliśmy, że wyniki współpracy z nim będą na odpowiednim poziomie. W ramach tego projektu wydaliśmy cztery słowniki. Jednym z nich był słownik terminologii unijnej [*Česko-polský a polsko-český slovník terminologie Evropské unie*, red. Iwona Burešová-Wania, Ivana Dobrotová, Pavel Bureš. Olomouc 2014, dost. pod adresem internetowym: http://lexikografie.polonistika.upol.cz/web/wp-content/uploads/2012/08/slovník_PL-CZ.pdf]. Pracowaliśmy również nad specjalistycznym słownikiem zintegrowanego systemu ratownictwa (dla policji, straży granicznej i pogotowia ratunkowego). W drugim projekcie prowadziliśmy kursy dla strażaków, żeby łatwiej było im się komunikować na pograniczu, ponieważ prowadzą wiele akcji wspólnie z Polakami.

Osobiście bardzo lubiłam projekt trzeci, który w latach 2013-2015 realizowaliśmy wspólnie z Uniwersytetem Opolskim i Profesorem Wojciechem Chlebdą: **Uniwersytety na rzecz pogranicza**. Staraliśmy się „anulować” granice i stworzyliśmy interaktywną mapę pod nazwą *Dobra trasa* [<http://www.dobratrasa.eu/pl>], ogólnodostępną w Internecie. Chcieliśmy pokazać, że jeśli zapomni się na chwilę o granicach, to pojawiają się ciekawe tereny wykraczające poza tradycyjnie znaną geografiami, która uwikłana jest w myślenie polityczne. W projekcie chcieliśmy pokazać te ponadgraniczne regiony punktu widzenia Polaka i Czecha i punktów wspólnych, które mogą połączyć polską i czeską perspektywę. W wyniku tych starań powstała specjalna interaktywna mapa, która jest zresztą na bieżąco aktualizowana przez studentów. W ramach projektu napisaliśmy również trójjęzyczny (czesko-polsko-rosyjski i polsko-czesko-rosyjski) *Słownik pogranicza*, złożony z pięciu części: *Dzieje pogranicza*, *Geografia pogranicza*, *Zabytki pogranicza*, *Na szlakach pogranicza* i *Ludzie pogranicza*. Staraliśmy się opisać to, co jest najbardziej interesujące w naszych regionach. Skupiliśmy się na terminologii typowej dla pogranicza.

Z ostatnim projektem transgranicznym, **Zwiększanie kompetencji językowych przyszłych absolwentów na transgranicznym rynku pracy**, wiąże się dłuższa historia – wspomina dalej Profesor Dobrotová. – Przygotowywałam ten projekt aż dwa lata. Regulamin konkursu wymagał, by efekty projektu były realizowane wzdłuż całego obszaru wsparcia; oznacza to, że mapa powinna objąć całą granicę,

czyli prawie siedemset kilometrów. Wymyśliliśmy więc projekt, który moglibyśmy realizować z Ołomuńca, ale którego efekty dałoby się zastosować w każdym miejscu polsko - czeskiego pogranicza. Udało się go rozpocząć w roku 2017, a realizacja potrwa do roku 2020. Postanowiliśmy uczyć języka polskiego „niepolonistów”: przyszłych absolwentów, którzy mogliby starać się o pracę na transgranicznym rynku pracy. Partner po stronie polskiej, a jest nim Uniwersytet Wrocławski, miałby z kolei nauczać polskich studentów języka czeskiego. W efekcie mają powstać dwa podręczniki: języka czeskiego dla Polaków i języka polskiego dla Czechów. Chcemy podkreślić w tych podręcznikach to, co jest wspólne w obu językach i to, czym te języki się różnią, uwzględniając fakt, że Słowianie w szczególny sposób przyswajają inne języki słowiańskie. Podręcznik ten będzie dostępny w wersji elektronicznej i będzie mógł do niego sięgnąć każdy, kto chciałby sam uczyć się czeskiego, albo prowadzić kursy. Powstaną również sylabusy, gdzie będziemy ten podręcznik testować. Idea jest taka, by jak najwięcej osób nauczyć języka na poziomie A2-B1.

Spośród mniejszych projektów wspomnieć warto wymienić te już zakończone: *Młode pokolenie prozaików Europy Środkowej* (realizowany w latach 2010-2011, kierownik projektu: Mgr. Jan Jeništa, Ph.D.), *Wizerunek medialny Polski w prasie czeskiej* (2013 rok, kierownik projektu: dr Michał Hanczakowski), *Fonematyka języka polskiego w ujęciu funkcjonalizmu aksjomatycznego* (2015 rok, kierownik: Marcin Wągiel), *Bibliografia dzieł Václava Buriana (1959-2014)*, (2014-2016, kierownik: Mgr. Jan Jeništa, Ph.D.), *Historia i współczesność ołomunieckiej polonistyki* (2012-2014, pod kierunkiem prof. Marie Sobotkovej), zwięźzony dwujęzyczną monografią *Polonistika v Olomouci v minulosti a dnes - Polonistika w Ołomuńcu dawniej i dziś*, (red. Marie Sobotková, Izabela Szulc, Magdalena Zakrzewska, Aleksandra Starzyńska, Katarzyna Kvapilíková, Ivana Dobrotová, Jan Jeništa. Olomouc 2014), zawierającą biogramy czeskich i polskich wykładowców w porządku alfabetycznym oraz wspomnienia i komentarze polskich lektorek i lektorów, charakterystykę młodszych generacji absolwentów studiów magisterskich i doktoranckich, opis współpracy z krajowymi i zagranicznymi instytucjami.

Pracownicy ołomunieckiej polonistyki są ponadto organizatorami zarówno mniejszych, lokalnych spotkań, jak i dużych, międzynarodowych konferencji. Współorganizują **Kongres Polonoznawstwa Czeskiego**, który odbędzie się w Ołomuńcu w 2019 roku.

- Pomysł, by zorganizować kongres studiów polonistycznych (polonoznawstwa) w Czechach - mówi Profesor Dobrotová - zrodził się podczas I Kongresu Czechoznawstwa Polskiego. Po rozmowach, które prowadziliśmy wspólnie z naszym rektorem i z przewodniczącym Polsko-Czeskiego Towarzystwa Naukowego, którego też jestem członkinią, postanowiliśmy, że Uniwersytet Palackiego będzie głównym organizatorem trzydniowej konferencji inauguracyjnej. W konferencji tej wezmą udział wszyscy uczestnicy, ale sam kongres będzie miał charakter „sieciowy”: w ciągu dwóch miesięcy w różnych miejscach będą organizowane rozmaite przedsięwzięcia i imprezy. Nie wiemy jeszcze, kto weźmie w nich udział, ale chcielibyśmy, by wśród uczestników znaleźli się zarówno naukowcy, jak i

przedstawiciele instytucji kultury. Oczywiście zakładamy udział polonistów, literaturoznawców, językoznawców i kulturoznawców.

W kongresie wezmą udział reprezentanci wielu dziedzin nauki, co skłania do pytania o interdyscyplinarny charakter wydarzenia oraz studiów polonoznawczych. Czy wobec tendencji do interdyscyplinarności polonistyka może zachować swą niezależność, integralność, czy też może istnieć jedynie w związku z innymi dziedzinami?

- Jesteśmy jedną z tych niewielu czeskich polonistyk, które utrzymują linię czystej filologii. Nie chcemy pójść drogą wkomponowania polonistyki w szersze kręgi studiów środkowoeuropejskich, choć są one często szansą na uratowanie polonistyk, które chyba wszędzie na świecie borykają się z niedostatkiem kandydatów na studia. Mam co do tego dużo wątpliwości - mówi Profesor Dobrotová. - Jeżeli uda nam się utrzymać ten kierunek czystej filologii, będziemy wiedzieć, jakich specjalistów kształcimy. Studia interdyscyplinarne są oczywiście popularne. Nie da się zamknąć nauki w jednej szufladce i udawać, że nie ma świata dookoła; chcielibyśmy jednak kontynuować dotychczasową tradycję. Mamy studia dwukierunkowe, co daje szansę studentom na uzyskanie drugiej specjalizacji.

W 2007 roku uruchomiona została specjalność studiów licencjackich: „Filologia polska ukierunkowana na sferę ekonomiczno-prawniczą i turystyczną”, realizowany wraz z Katedrą Ekonomii Stosowanej. Do niedawna był to jeden z kierunków chętniej wybieranych przez studentów, ale ostatnio to się zmienia. Ci kandydaci, którzy chcą u nas studiować doceniają raczej klasycznie rozumiane studia filologiczne, których nie mogą nigdzie indziej poza Ostrawą ukończyć. - Od 2016 roku mamy również magisterskie studia jednokierunkowe „Język polski dla tłumaczy” - opowiada Pani Profesor. - Przeważnie ten, kto kończy tu filologię, chciałby tłumaczyć, a prawda jest taka, że rynek pracy jest otwarty dla tłumaczy. Mimo że Ołomuniec jest zlokalizowany na środkowych Morawach, a nie, jak Ostrawa, przy granicy, dla tłumaczy wciąż jest dużo pracy, co mnie osobiście bardzo cieszy.

Ołomunieckim Polonistom pozostaje nam życzyć licznych powodów do satysfakcji z wykonywanej pracy i kolejnych sukcesów!

Opublikowano w „Biuletynie Polonistycznym” 18 stycznia 2018.

Linki:

- <https://biuletynpolonistyczny.pl/events/polonistyka-2017-cele-i-metody,1077/details>

Biuletyn Polonistyczny

Słowa kluczowe: jubileusz, Czechy, Uniwersytet Palackiego, projekt transgraniczny , pogranicze, polsko-czeskie kontakty, Ołomuniec, polonistyka zagraniczna

Autor: Mariola Dorota Wilczak

Rozmówca: Ivana Dobrotová